

Sammanfattning

Barns och ungas erfarenheter av våldsbejakande islamistisk extremism

Ungefär 300 personer från Sverige beräknas ha rest till våldsbejakande islamistiska grupperingar i Syrien och Irak. Flera har tagit med sina barn. De senaste åren har vi också kunnat följa berättelser om barn och unga som själva har rest iväg för att kriga med eller mot olika islamistiska terroristorganisationer. Resandet har i dagsläget avtagit. Samtidigt pekar Säkerhetspolisen på att det finns en risk för att anhängare till islamistiska terroristorganisationer istället utför attentat i Sverige. Många som har rest – barn och vuxna – återvänder till Sverige och har med sig erfarenheter, kunskaper och kontakter. Vissa har fått militär träning och kan ha utfört terrorhandlingar under sin resa.

Vi har låtit barn och unga berätta vad de vet, tror och tänker om hur och vilka som involveras i våldsbejakande islamistisk extremism och varför detta sker. Vi har också frågat om vilket stöd barn och unga som berörs av våldsbejakande islamistisk extremism kan behöva. Vi har pratat med barn som själva har varit involverade i våldsbejakande islamistiska miljöer och barn som känner någon som är eller har varit involverad i våldsbejakande islamistisk extremism. Vi har också pratat med barn som inte har någon personlig erfarenhet, utan betraktar det lite mer på avstånd då de bor eller går i skolan i ett område där personer har rekryterats. Det är dessa röster du möter i den här rapporten.

Något som blivit tydligt när vi gjort genomgångar av forskningen på området är att det finns få eller inga studier som utifrån barn som informanter beskriver situationen för dessa tre grupper av barn. Därför är den här rapporten på många sätt unik och de röster från barn som vi fått kring den här frågan är unika.

Bakgrunden till våra samtal med barn och unga är att Barnombudsmannen i oktober 2016 fick i uppdrag av regeringen att öka kunskapen om barns upplevelser av våldsbejakande extremism. Genom att lyssna på barn skulle vi inhämta kunskap om barns erfarenheter av att vara berörda av problematiken med att personer reser från Sverige till konfliktområden i terrorismsyfte. Syftet var att förebygga att barn far illa. Mot bakgrund av att flickor och pojkar påverkas av eller är involverade i våldsbejakande extremism på olika sätt ingick att beakta ett jämställdhetsperspektiv i arbetet.

Hur barn och unga berörs av våldsbejakande islamistisk

extremism handlar om mer än risken för att personer ska utföra terrorattentat. Våra samtal visar att det är komplexa processer som leder fram till att barn och unga radikaliseras. Barnen själva betonar att det inte finns några enkla svar på frågan varför någon ansluter sig till våldsbejakande islamistiska miljöer. I samtalen lyfter de fram ett antal orsaker som, i samverkan med varandra, kan leda till att barn och unga radikaliseras:

- > Barnen beskriver att barn och unga i området upplever att de saknar möjligheter att i framtiden få ett bra jobb och en stadig inkomst. Det kan leda till en känsla av utanförskap i förhållande till övriga samhället.
- > Känslan av uppgivenhet kan leda till att personer dras in i kriminella och destruktiva miljöer. Barn menar att anslutning till våldsbejakande grupper kan vara ett sätt att förändra sin livssituation, antingen att komma ifrån en livsstil eller ett försök att "få sina synder förlåtna".
- > Kriminalitet och våld är närvarande i dessa barns vardag på olika sätt. Det kan handla om skottlossningar, bilbränder och stenkastning. Våldet i området leder enligt barnen till att våld normaliseras, vilket kan göra att tröskeln för att barnen själva ska ta till våld blir lägre.
- > Barnens beskrivningar av våldet tyder på att pojkar och flickor har olika attityder till det våld som den våldsbejakande islamistiska extremismen innebär. Samma sak syns i barnens berättelser om hur de förhåller sig till våldet och den sociala kontrollen i områdena där de bor. Barnens resonemang kring hur flickor och pojkar påverkas av och förhåller sig till våldet har många likheter med traditionella könsnormer.
- > Barnen tar också upp att sökandet efter tillhörighet och sammanhang – i kombination med brist på information och kunskap och obesvarade frågor om religion och tro – gör att unga lättare lockas av propaganda med löften om gemenskap och ett bättre liv.

Barnombudsmannens förslag

- > Anta en samlad nationell handlingsplan mot våld mot barn
- > Ge myndigheter i uppdrag att involvera barn och unga i arbetet mot våld
- > Säkerställ att barn och unga som involverats i våldsbejakande islamistisk extremism görs delaktiga i planeringen och genomförandet av insatser och stöd från socialtjänsten samt att socialtjänsten har tillräcklig kunskap för att göra provningar av barnets bästa i dessa situationer
- > Oro för att barn och unga riskerar att involveras i vålds-

bejakande islamistisk extremism ska alltid anmälas till socialnämnden

- > Säkerställ stöd till föräldrar till barn och unga som riskerar att involveras i våldsbejakande islamistisk extremism samt till familjer där barnet har anslutit sig till våldsbejakande islamistiska miljöer
- > Säkerställ att skolans arbete med det demokratiska uppdraget tillgodoser barnens behov av arenor för att prata om svåra frågor inklusive våldsbejakande islamistisk extremism